

УДК 343.98

DOI 10.33244/2521-1196.14.2019.189-198

А. М. Лазебний,

к.ю.н.,

ORCID ID 0000-0001-9812-6151;

Б. С. Левицький,

здобувач вищої освіти,

Університет ДФС України,

ORCID ID 0000-0001-5776-4093

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

У статті здійснено комплексний аналіз особливостей криміналістичного забезпечення розслідування організованої злочинності, виокремлено ознаки, притаманні організованим групам, за допомогою яких працівники органів досудового розслідування зможуть обирати правильну тактику слідчих дій і напрями розслідування.

Ключові слова: криміналістичне забезпечення, організована злочинність, організована група, кримінальна відповідальність.

А. М. Лазебний, Б. С. Левицький. Криминалистическое обеспечение расследования организованной преступности

В статье осуществлен комплексный анализ особенностей криминалистического обеспечения расследования организованной преступности, выделены признаки, которые присущи организованным группам, с помощью которых работники органов досудебного расследования смогут выбирать правильную тактику следственных действий и направления расследования.

Ключевые слова: криминалистическое обеспечение, организованная преступность, организованная группа, уголовная ответственность.

Мета статті полягає у встановленні ознак притаманним організованим групам для правильної кваліфікації групи як організованої та обрання правильної тактики слідчих дій і напрямів розслідування.

Постановка проблеми. Захист конституційних прав і законних інтересів як громадян, так і юридичних осіб, що постраждали від кримінальних правопорушень, проблеми криміналістичного забезпечення досудового розслідування злочинів забезпечуються шляхом здійснення досудового розслідування й судового розгляду кримінальних проваджень. Визнання завданнями кримінального провадження обов'язку встановлення й притягнення до відповідальності в міру вини кожного, хто вчинив кримінальне правопорушення, повністю відповідає меті кримінального судочинства. Ухвалення судового рішення в кримінальному провадженні повинно спиратись на результати дослідження й неупереджену оцінку судом матеріалів, зібраних і попередньо оцінених

слідчим, прокурором як уповноваженими процесуальними особами органів досудового розслідування. Вирішення завдань досудового розслідування злочинів вимагає розроблення відповідного підходу, який би враховував специфіку об'єкта дослідження. Значні трансформації в усіх сферах нашого суспільства зумовили необхідність розробки нових концепцій діяльності й розвитку органів досудового розслідування, які мають розкривати сутність і змістовний бік їхньої роботи в сучасних умовах. Практика досудового розслідування кримінальних правопорушень чітко пов'язана не лише зі станом та розвитком законодавчих норм, які регулюють діяльність органів досудового розслідування та суду, а й з розвитком юридичної науки і насамперед науки криміналістики [1].

На розвиток українського суспільства впливає розвиток економіки та демократії в Україні. Це проявляється як в позитивних, так і в негативних аспектах. Останні проявляються у поширенні злочинів, що вчиняють організовані групи осіб, які являють підвищену суспільну небезпечність. Зважаючи на такі обставини, міра покарання для осіб, які вчиняють злочини у складі організованих груп, є більш суворою. У зв'язку з цим у складі правоохоронних органів були створені спеціальні підрозділи, перед якими постало завдання ефективного застосування кримінально-правових положень у боротьбі з організованими формами злочинності. Відповідно, намагання застосовувати традиційні прийоми і методи оперативно-розшукової діяльності та слідства не дали позитивного результату. На нашу думку, причиною цього є недостатня кількість належних наукових розробок проблематики розслідування цих злочинів у межах криміналістичних методик.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженням питань, які були пов'язані з боротьбою з організованою злочинністю, займалися українські та російські вчені: Т. В. Авер'янова, О. Я. Баєв, В. П. Бахін, Р. С. Белкін, В. М. Биков, А. Ф. Волобуєв, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, М. С. Гурєв, О. Ф. Долженков, А. В. Дулов, В. О. Коновалова, В. С. Кузьмічов, В. І. Куліков, В. Г. Лукашевич, Г. А. Матусовський, В. С. Овчинський, М. А. Погорецький, В. В. Тищенко, В. Ю. Шепітько та ін. Безліч проблемних питань було вирішено, але окремі так і залишаються дискусійними. Зокрема, до таких проблемних питань, на нашу думку, належить визначення місця особливостей розслідування злочинів, вчинених організованими групами, у криміналістичній методиці. У процесі вивчення цієї проблематики було встановлено два напрями наукових досліджень: 1) розробка окремої методики розслідування злочинів, що учиняються організованими групами; 2) визначення особливостей розслідування злочинів, що учиняються організованими групами, у межах методик розслідування злочинів окремого виду. Між цими двома напрямками криміналістичних досліджень існує ряд суперечностей і дискусійних питань, що знаходять відображення у працях наукового і навчально-методичного характеру [2].

Виклад основного матеріалу дослідження. Досягнення теорії сучасної криміналістики для потреб практики досудового розслідування важко переоцінити. Майже з усіх її розділів і більшості окремих учень існують теоретичні напрацювання, визначено їх системи, окреслено напрями вдосконалення, сформовано термінологічний апарат, визначено основні поняття. Зрозуміло, що це сприяє не тільки розвитку теорії науки, а й удосконаленню слідчої та судової практики. Досягнення науково-технічного прогресу й наукової думки ініціюють розвиток науки, появу нових теорій та вчень і вдосконалення існуючих. Криміналістичні методики, технології та методичні рекомендації, призначені для впровадження в практичну діяльність органів досудового розслідування або навчальний процес, повинні бути науково обґрунтованими й

викладеними з використанням вивіреної наукової мови, терміни і поняття якої мають чіткі визначення, не містять недомовок, іносказань та алегорій [3, с. 14]. Лише за таких умов знання сприймаються адекватно. Криміналістика, здійснюючи комунікативну функцію, повинна не просто обмежуватися «ін'єкціями» у практичну сферу певних порцій нової інформації. Вона повинна відповідати за те, щоб ця інформація була зрозумілою практику, щоб вона ефективно засвоювалася [4, с. 151].

Аналізуючи стан розробки цього питання, потрібно зазначити, що серед науковців немає єдності щодо визначення поняття «криміналістичне забезпечення». Зокрема, К. Є. Поджаренко під криміналістичним забезпеченням розкриття і розслідування злочинних порушень прав інтелектуальної власності розуміє комплексну діяльність, спрямовану на формування умов постійної готовності правоохоронних органів до ефективного використання криміналістичних методів, засобів і рекомендацій, а також на реалізацію такої готовності в повсякденній практиці розкриття й розслідування зазначеної категорії злочинів. Складовими частинами структури такої діяльності є техніко-криміналістичне, тактико-криміналістичне і методичне забезпечення [5, с. 6]. Дещо схожий підхід до визначення вказаного поняття простежується в роботах О. В. Шаповал. Так, О. В. Шаповал вважає, що криміналістичне забезпечення розслідування злочинів – це діяльність зі створення умов для практичної реалізації методів, засобів, прийомів криміналістичної техніки, криміналістичної тактики та криміналістичної методики, спрямована на виконання завдань розкриття, розслідування та попередження злочинів [6, с. 359]. Ж. В. Удовенко визначає криміналістичне забезпечення як самостійну, специфічну діяльність відповідних суб'єктів зі створення необхідних умов оптимізації процесу доказування на досудовому слідстві [7, с. 13]. А. В. Іщенко, розглядаючи криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, також зазначає, що на сучасному рівні наукових досліджень питань боротьби зі злочинністю криміналістичне забезпечення розслідування злочинів розглядається як складне багатопланове, комплексне поняття, основним змістом якого є самостійна специфічна діяльність учених і практиків із розробки нових, пристосування відомих науково-технічних досягнень, а також їх упровадження в практику розслідування злочинів з метою оптимального вирішення її завдань. Для того щоб криміналістичні знання стали ефективним засобом для практики, вони повинні пройти стадію кримінальної освіти, у результаті чого криміналістичні знання перетворюються в елемент професійних знань і вмінь працівників органів внутрішніх справ [8, с. 68–72]. На думку О. І. Чучукало, яка зазначену проблему розглядає в аспекті процесу доказування на стадії судового розгляду кримінальних справ у суді, криміналістичне забезпечення є діяльністю зі створення належних умов для отримання й сприйняття судьями криміналістичних знань та придбання відповідних умінь, навичок щодо застосування у процесі доказування криміналістичних засобів, методів та прийомів з метою всебічного, повного й об'єктивного розгляду справ у суді [9, с. 12]. Ю. М. Черноус звертає увагу на те, що дослідження поняття «криміналістичне забезпечення», незважаючи на різноманітність поглядів, дає підстави для висновку про певну єдність учених у розгляді означеного питання: криміналістичне забезпечення – це створення умов готовності й реалізації методів, засобів, прийомів криміналістичної техніки, криміналістичної тактики та криміналістичної методики, що ґрунтуються на теоретичних засадах криміналістики й спрямовані на виконання завдань розкриття, розслідування та попередження злочинів [10, с. 154].

Отже, для того щоб криміналістичні знання стали ефективним засобом для практики розслідування злочинів, які вчиняють злочинні організації, вони повинні пройти стадію кримінальної освіти, у результаті чого криміналістичні знання перетворюються в елемент професійних знань і вмінь працівників правоохоронних органів. Щодо злочинної організації, то у науковій літературі можна знайти не одне визначення, де під організованою групою розуміється ієрархічно побудована структура, що сформована для злочинної діяльності у вигляді промислу, і функціонує під опікою корумпованих посадових осіб [13, с. 291].

На нашу думку, в цьому визначенні автори виділяють ієрархічність та наявність корумпованих зв'язків. Ієрархічність передбачає наявність системно-структурної побудови групи, яка включає загальне керівництво (лідерів), чітко визначену підпорядкованість рядових членів, вертикальні зв'язки між вищими та нижчими структурами об'єднання.

Аналізуючи наведене, зазначимо, що науковці здебільшого дають визначення організованої злочинної групи, перелічуючи різноманітні ознаки. При цьому більшість з них, даючи своє розуміння організованій групі, зупиняється лише на деяких ознаках. Тому вважаємо, що такі визначення не досить повні, оскільки не розкривають цілісної сутності цього явища. Проаналізувавши погляди науковців (А. І. Долгової, В. Д. Пахомова, В. Т. Контемірова, Є. І. Макаренка, І. В. Тарасюка, І. В. Максимченка) [11, с. 24; 14, с. 14–15; 15, с. 114–115; 16, с. 214–215] щодо ознак організованої групи, можна поділити їх на основні чотири групи за такими факторами:

– за ознаками організованості: виражені організаційно-управлінські структури та ієрархічність груп, наявність єдиних норм поведінки, системи санкцій та їхня практична реалізація; наявність лідера та чіткий розподіл ролей і функцій у групі;

– за характером діяльності: стійкий, запланований і законспірований характер злочинної діяльності, наявність спільних цілей, орієнтація на максимально високі прибутки; постійний і тривалий характер злочинної діяльності; прагнення до встановлення міжрегіональних зв'язків; активне поширення антигромадської ідеології; учинення нетрадиційних злочинів (викрадення людей); установа контактів з працівниками правоохоронних органів;

– за ознаками матеріального забезпечення: висока технічна забезпеченість; використання сучасних технічних засобів, транспорту та зброї; наявність значних грошових сум, матеріальна підтримка членів групи;

– за особливостями забезпечення злочинної діяльності: наявність корумпованих зв'язків з представниками державної влади та правоохоронних органів; цілеспрямована розробка заходів протидії правоохоронним органам; наявність системи нейтралізації форм соціального контролю.

Для того щоб визначити, чи є злочинна група організованою, необхідно звернутись до ст. 28 КК України, що встановлює такі ознаки: наявність двох і більше осіб, які згуртувались у стійке злочинне об'єднання з метою готування або вчинення злочинів; технічний розподіл функцій учасників; спланованість їхніх дій.

Багато науковців, крім ознак, які встановлені у законі про кримінальну відповідальність, виділяються детальніші ознаки, поділяючи їх на основні та додаткові. Зокрема, можна погодитися з В. М. Биковим, який виділяє обов'язкові та факультативні ознаки організованих груп, визнаючи, що обов'язкові ознаки зазначено в законі, це – стійкість злочинної групи й розподіл функцій її учасників, спрямованих на досягнення єдиного плану групи. До факультативних ознак він зараховує: формування психологічної

структури в групі, висування лідера; розподіл ролей у групі та підготовка до вчинення злочинів; можливість використання складних способів учинення злочинів; підтримання жорсткої дисципліни та наявність спеціального грошового фонду; наявність у групі єдиної ціннісно-нормативної орієнтації; розподіл доходів відповідно до становища особи в структурі групи [17, с. 4–8].

С. С. Єпішин також пропонує розмежовувати ознаки організованих груп на обов'язкові та факультативні. Але при цьому він підкреслює, що обов'язкові ознаки як найсуттєвіші притаманні всім організованим групам, а факультативні – враховують різноманітність життя. Тому до факультативних ознак автор зараховує кругову поруку та систему норм поведінки, обов'язкову для всіх членів групи; наявність управлінського ядра, ієрархічність і постійний склад групи; створення групи на тривалий час з метою заняття злочинною діяльністю; розробку заходів захисту від викриття [18, с. 85].

Закон про кримінальну відповідальність містить обов'язкові ознаки організованої групи. Виходячи з них можна виділити основний критерій, який є підставою для розподілу груп на види та їх ознаки, яким є ступінь організованості та стійкості показників розвитку. Визначаючи межі якісного рівня організованої групи, наука криміналістика тісно пов'язана з науками кримінального циклу. З іншого боку, криміналістика має враховувати закономірності, які притаманні цьому виду злочинного об'єднання, що володіє чітко вираженими системними якостями. Організованість – це основна відмінність організованої злочинності від будь-якої іншої. Дослідники організованої злочинності неодноразово зазначали, що неможливо охарактеризувати її тільки кількісними показниками.

Так, К. Т. Чернова виділяє серед основних ознак групи організованість, до якої зараховує таке: ієрархічну структуру, розроблення плану, підготовку засобів для вчинення й приховування злочинів, розподіл ролей і взаємодію учасників групи, розподіл доходів відповідно до положення у групі [19, с. 5–6]. Також необхідно зазначити, що на практиці виникають проблеми й помилки під час визначення ознак організованості певної злочинної групи. Мають місце факти, коли у кримінальних справах організовані злочинні групи належать до груп осіб, які вчинили злочин за змовою, та навпаки. Тому для визнання злочину таким, що вчинений організованою групою, в кожному конкретному випадку необхідно зазначати, за якими ознаками злочинна група організована.

Згідно з положеннями КК України стійкість та попереднє об'єднання для вчинення одного або кількох злочинів є відмінними рисами організованих груп. Діяльність злочинців є тривалою, єдиною і являє собою цілісну систему. Стійкість організованої групи виявляється в певній стабільності, цілісності групи під час впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів можна віднести: діяльність правоохоронних органів, дію норм закону. Із зовнішнього боку стійкість – це приховування злочинної діяльності групи, удосконалення цієї діяльності, зокрема розроблення систем захисту від викриття. Внутрішні фактори означають те, що у складі організованої групи діють сили, дії яких направлені на розпад групи, так і ті сили, дії яких спрямовані на згуртування. Тому стійкість означає те, що для останніх закріплені кращі умови, тому ця група не розпадеться, на відміну від інших груп. В організованій групі присутні дії, які підвищують стійкість групи та її збереження, це такі, як розподіл ролей між учасниками та закріплення між ними функцій. Також формується злочинна ієрархія, відносини влади та підпорядкованості, які забезпечують внутрішній порядок.

Згуртованість та стійкість – це явища, які взаємопов'язані та перебувають у тісній взаємодії і їхнє розмежування буде помилкою, адже вони характеризують психологічний стан стійкості. Вони означають те, що група здатна чинити протидію як внутрішнім, так і зовнішнім змінам. Тому група діє як єдиний організм.

Загалом, потрібно зазначити, що функціональні та структурні характеристики групи в діях переплітаються, доповнюють одна одну і тісно пов'язуються з цілями групи. Також необхідно зазначити, що різновидом організованих груп є банди, які відрізняються, як правило, за ознаками організованості. Банда – це стійка організована й озброєна група з двох або більше осіб, які попередньо об'єдналися для вчинення одного або кількох нападів на громадян, підприємства, установи та організації. Групу потрібно вважати стійкою за умови, якщо вона є стабільною і згуртованою, а особи, які до неї входять, мають єдині наміри щодо вчинення злочинів. Деякі науковці, порівнюючи організовані групи з бандами як відмітну обов'язкову ознаку, виділяють її озброєність. Зокрема, О. М. Джужа, Є. М. Моїсєєв та Т. А. Третьякова визначають банду як організовану озброєну злочинну групу, що створюється для нападу на юридичних та фізичних осіб [12, с. 7].

Підсумовуючи вищезазначене, можливо визначити додаткові ознаки організованої групи, які не зазначені в законі. Виявлено такі ознаки: 1. Ієрархічна будова та наявність керівника. 2. Розподіл ролей та функцій між учасниками групи. Завдяки цьому група діє ефективно та злагоджено. 3. Діяльність групи здійснюється на основі планування. 4. Мобільність, озброєність і висока технічна оснащеність групи. 5. Стійкість, згуртованість і постійність складу групи. 6. Дисципліна, наявність у групі системи норм і правил поведінки. 7. Діловий характер стосунків між членами групи. 8. Єдина матеріальна база. 9. Своєрідні способи формування груп. Як правило, члени групи приєднуються до неї добровільно, але, як виняток, бувають і ті особи, які втягнуті в злочинну діяльність за допомогою шантажу або погроз. 10. Наявність злочинного досвіду у членів групи. 11. Тривалість та конспіративний характер діяльності, спрямованість на отримання значних прибутків. 12. Наявність корумпованих зв'язків є однією з важливих ознак організованих груп, що забезпечують не лише тривале їхнє функціонування, а й розвиток у майбутньому. Чим більш організована злочинна група, тим вищий рівень її корумпованих зв'язків [20, с. 87].

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи, необхідно зазначити, що під час розслідування злочинів слідчому потрібно розуміти ступінь психологічної єдності та взаємної підтримки членів злочинних об'єднань, їхню організованість і згуртованість, що допоможе кваліфікувати групу як організовану й обрати правильну тактику слідчих дій і напрямки розслідування. Отже, встановлюючи ознаки злочинної групи, слідчий повинен пам'ятати, що не всі злочинні групи можуть розпізнаватися за наведеними ознаками, оскільки злочинна група – це живий соціальний організм, який розвивається від простих видів до складніших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гора І. В. Проблеми криміналістичного забезпечення досудового розслідування злочинів / І. В. Гора // Вісник академії адвокатури України. – 2016. – Випуск 36(2), том 13. – С. 103–110.
2. Проценко М. В. Особливості розслідування злочинів, вчинених організованими групами, у криміналістичній методиці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.

юрид. наук / М. В. Проценко. – Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2008. – 154 с.

3. Бірюков В. В. Теоретичні основи інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів : монографія / В. В. Бірюков. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2009. – 664 с.

4. Іщенко А. В. Проблеми призначення криміналістики в сучасних умовах (теоретико-прикладний аспект) : монографія / А. В. Іщенко, С. В. Павлов. – Запоріжжя : Запоріжжя, 2004. – 191 с.

5. Поджаренко К. Є. Криміналістичне забезпечення розкриття і розслідування злочинних порушень прав інтелектуальної власності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09 / К. Є. Поджаренко. – Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2009. – 17 с.

6. Шаповал О. В. Щодо визначення поняття й сутності криміналістичного забезпечення розслідування злочинів / О. В. Шаповал // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 356–360.

7. Удовенко Ж. В. Криміналістичне забезпечення процесу доказування на досудовому слідстві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09 / Ж. В. Удовенко. – К., 2004. – 18 с.

8. Іщенко А. В. Теорія і практика криміналістичного забезпечення процесу доказування в розслідуванні злочинів : навч. посіб. / А. В. Іщенко, І. О. Іерусалимов, Ж. В. Удовенко. – К. : Центр учб. літ., 2007. – 224 с.

9. Чучукало О. І. Процесуальне та криміналістичне забезпечення доказування на судових стадіях кримінального процесу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09 / О. І. Чучукало ; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2004. – 18 с.

10. Черноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення як наукова категорія та практичне завдання криміналістики / Ю. М. Черноус // Проблеми правознавства та правоохорон. діяльності. – 2012. – № 1. – С. 149–155.

11. Долгова А. И. Что такое организованная преступность. Определим исходное понятие / А. И. Долгова, В. Д. Пахомов // Организованная преступность / под ред. А. И. Долговой, С. В. Дьякова. – М. : Юрид. лит., 1989. – С. 7–94.

12. Джужа О. М. Стислий словник кримінологічних термінів : навчальний посібник / О. М. Джужа, Є. М. Моїсєєв, Т. А. Третьякова / за заг. ред. О. М. Джужі. – К. : НАВСУ, 1999.

13. Криминалистика: Расследование преступлений в сфере экономики : учебник для вузов / под ред. В. Д. Грабовского, А. Ф. Лубина. – Нижний Новгород : Нижегородская ВШ МВД России, 1995.

14. Контемиров В. Т. Криминалистическая характеристика групп в сфере организованной преступности : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / В. Т. Контемиров. – Волгоград, 1992.

15. Макаренко Є. І. Актуальні проблеми криміналістичного забезпечення боротьби з організованою злочинністю / Є. І. Макаренко // Актуальні проблеми сучасної криміналістики : матеріали науково-практичної конференції : у 2 ч., Сімферополь – Алушта, 19–21 вересня 2002 р. – Сімферополь : Доля, 2002. – Ч. 2. – С. 111–120.

16. Тарасюк І. В. Стратегія і тактика боротьби з організованою злочинністю на сучасному етапі / І. В. Тарасюк, І. В. Максимченко // Теорія та практика застосування

чинного кримінального та кримінально-процесуального законодавства в сучасних умовах : тези доп. наук.-практ. конф. : у 2 ч. – К. : НАВСУ, 2002. – Ч. 2. – С. 214–217.

17. Быков В. М. Признаки организованной преступной группы / В. М. Быков // Законность. – 1998. – № 9. – С. 4–8.

18. Епишин С. С. Организованная преступная группа и ее признаки / С. С. Епишин // Проблемы борьбы с организованной преступностью : сборник научных трудов. – М. : ВНИИ МВД СССР, 1990. – С. 81–89.

19. Чернова К. Т. Организованные группы расхитителей социалистического имущества : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.07, 12.00.09 / К. Т. Чернова. – М., 1974.

20. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення розслідування діяльності злочинних угруповань : монографія / К. О. Чаплинський. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2010. – 304 с.

REFERENCES

1. Gora, I. V. (2016), «Problems of forensic provision of pre-trial investigation of crimes», *Visnyk akademiyi advokatury Ukrainy*, Issue 36 (2), Vol. 13, pp. 103–110 [in Ukr.].

2. Protsenko, M. V. (2008), *Osoblyvosti rozsliduvannya zlochyniv, vchynenykh orhanizovanymy hrupamy, u kryminalistychniy metodytsin* : dis. ... kand. yurid. nauk author. [Features of investigation of crimes committed by organized groups, in forensic methodics : dis. ... Candidate lawyer Science], Kharkiv, 154 p. [in Ukr.].

3. Biryukov, V. V. (2009), *Teoretychni osnovy informatsiyno-dovidkovoho zabezpechennya rozsliduvannya zlochyniv* [The Theoretical Foundations of Information and Reference Support for Crimes Investigation], RVV LSUVS them. EO Didorenko, Lugansk, 664 p. [in Ukr.].

4. Ishchenko, A. B. & Pavlov S. V. (2004), *Problemy pryznachennya kryminalistyky v suchasnykh umovakh (teoretyko-prykladnyy aspekt)* [Problems of appointment of criminology in modern conditions (theoretical and applied aspect)], Zaporizhzhia, 191 p. [in Ukr.].

5. Pojarenko, K. E. (2009), *Kryminalistychno zabezpechennya rozkryttya i rozsliduvannya zlochyynykh porushen' prav intelektual'noyi vlasnosti* : dis. ... kand. yurid. nauk [Forensic provision of disclosure and investigation of criminal violations of intellectual property rights : author's abstract. dis. ... Candidate lawyer Sciences], Kiev, 17 p. [in Ukr.].

6. Shapoval, O. V. (2015), «Concerning the definition of the concept and essence of criminological Providing investigation of crimes», *Forum prava*, No 1, pp. 356–360 [in Ukr.].

7. Udovenko, J. V. (2004), *Kryminalistychno zabezpechennya protsesu dokazuvannya na dosudovomu slidstvi* : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk [Forensic provision of the process of evidence in the pre-trial investigation : author's abstract. dis. ... Candidate lawyer Sciences], Kiev, 18 p. [in Ukr.].

8. Ishchenko, A. V., Ierusalimov, I. O. & Udovenko, J. V. (2007), *Teoriya i praktyka kryminalistychnoho zabezpechennya protsesu dokazuvannya v rozsliduvanni zlochyniv* [Theory and practice of forensic provision of the proof process in the investigation of crimes], Training center. lit., Kiev, 224 p. [in Ukr.].

9. Chuchukalo, O. I. (2004), *Protsesual'ne ta kryminalistychno zabezpechennya dokazuvannya na sudovykh stadiyakh kryminal'noho protsesu* : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk [Procedural

and forensic provision of evidence at the judicial stages of the criminal process : author's abstract. dis. ... Candidate lawyer Sciences], Kiev, 18 p. [in Ukr.].

10. Chornous, Yu. M. (2012), «Forensic provision as a scientific category and practical task of criminology», *Problemy pravoznavstva ta pravookhoron. diyal'nosti*, No 1, pp. 149–155 [in Ukr.].

11. Dolgova, A. I. & Pakhomov V. D. (1989), «What is Organized Crime. We define the initial concept», *Organizovannaya prestupnost'*, A. I. Dolgova & S. V. Dyakova (Eds.), *Yurid. Lit.*, Moscow, pp. 7–94 [in Russ.].

12. Dzhuzha, O. M., Moiseyev, Ye. M. & Tretyakova, T. A. (1999), *Styslyy slovnyk kryminolohichnykh terminiv* [Brief dictionary of criminological terms], O. M. Dzhuzha (Ed.), NAVSU, Kiev [in Ukr.].

13. Grabovsky, V. D. & Lubin, A. F. (Eds.) (1995), *Kriminalistika: Rassledovaniye prestupleniy v sfere ekonomiki* [Criminalistics: Investigation of Crimes in the Sphere of Economics], *Nizhny Novgorod* [in Russ.].

14. Kontemirov, V. T. (1992), *Kriminalisticheskaya kharakteristika grupp v sfere organizovannoy prestupnosti* : avtoref. dis. na zdobuttya nauk stupenya kand. yurid. nauk [Forensic characteristics of groups in the sphere of organized crime : author's abstract. dis. for the degree of Candidate Degree. lawyer Sciences], *Volgograd*. [in Russ.].

15. Makarenko, Ye. I. (2002), «The Actual Problems of Forensic Supporting the Fight Against Organized Crime», *Aktual'ni problemy suchasnoyi kryminalistyky : materialy naukovopraktychnoyi konferentsiyi* : u 2 ch. / (Simferopol' – Alushta, 19–21 veresnya 2002 r.). [Actual problems of modern criminology: materials of the scientific-practical conference: 2 hours / (Simferopol – Alushta, September 19–21 2002).], *Simferopol*, Part 2, pp. 111–120 [in Ukr.].

16. Tarasyuk, I. V. & Maksymchenko, I. V. (2002), «Strategy and tactics of combating organized crime at the present stage», *Teoriya ta praktyka zastosuvannya chynnoho kryminal'noho ta kryminal'no-protsesual'noho zakonodavstva v suchasnykh umovakh* : tezy dop. nauk.-prakt. konf. : u 2 ch. [The theory and practice of applying the current criminal and criminal-procedural legislation in modern conditions : theses of additional. sci. pract. conf. : 2 parts], *Kiev*, Part 2, pp. 214–217 [in Ukr.].

17. Bykov, V. M. (1998), «Symptoms of Organized Crime Group», *Zakonnost'*, No 9, pp. 4–8 [in Russ.].

18. Epishin, S. S. (1990), «Organized criminal group and its features», *Problemy bor'by s organizovannoy prestupnost'yu* : sbornik nauchnykh trudov [Problems of struggle against organized crime : a collection scientific works], *Moscow*, pp. 81–89 [in Russ.].

19. Chernov, K. T. (1974), *Organizovannyye gruppy raskhiteley sotsialisticheskogo imushchestva* : avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yurid. nauk [Organized groups of plunderers of socialist property : author's abstract. dis. for the sciences. Degree Candidate lawyer Sciences], *Moscow* [in Russ.].

20. Chaplinsky K. O. (2010), *Taktychne zabezpechennya rozsliduvannya diyal'nosti zlochynnykh uhrupovan'* [Tactical Assistance to Investigate the Activities of Criminal Foundation], *Dnipropetrovsk. state Untitled cases; Lira Ltd, Dnipropetrovsk*. 304 p. [in Russ.].

B. S. Levytskyi, A. M. Lazebny. Criminalistic provision of investigation of organized crime

The article provides a comprehensive analysis of the peculiarities of criminological support for the investigation of organized crime, identifies the features, and which are characteristic of organized groups, through which the employees of the pre-trial investigation bodies will be able to choose the correct tactics of investigative actions and directions of investigation.

Organized groups have the following characteristics: 1. A hierarchical structure and the presence of a leader. 2. Distribution of roles and functions among group members. Due to this, the group operates efficiently and coherently. 3. Group activities are based on planning. 4. Mobility, armament and high technical equipment of the group. 5. Stability, cohesion and continuity of the group. 6. Discipline, the presence in the group of rules and rules of conduct. 7. The business nature of the relationship between the members of the group. 8. The only material base. 9. Peculiar ways of forming groups. Typically, members of the group join it voluntarily, but as an exception, there are those individuals involved in criminal activity through blackmail or threats. 10. The presence of criminal experience from members of the group. 11. Duration and conspiracy of activity, focus on receiving significant profits. 12. The presence of corrupt connections is one of the important features of organized groups that provide not only long-term functioning, but also development in the future. The more organized the criminal group, the higher the level of its corrupt connections.

In investigating crimes, the investigator should understand the degree of psychological unity and mutual support of members of criminal organizations, their organization and cohesion, which will help to qualify the group as organized and choose the right tactics of investigatory actions and directions of investigation. Consequently, when establishing the features of a criminal group, the investigator should remember that not all criminal groups can be recognized for the reasons given, because a criminal group is a living social organism that develops from simple species to more complex ones.

Key words: forensic provision, organized crime, organized group, criminal liability.

Стаття надійшла до редколегії 8 квітня 2019 року